

Öğretmen Adaylarının Etik Değerlere İlişkin Görüşleri: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Örneği¹

Aynur Pala²

Derya Gögebakan-Yıldız³

Öz

Type/Tür:

Research/ Araştırma

Received/Geliş Tarihi: March 27/ 27 Mart 2019

Accepted/Kabul Tarihi:

August 7/ 7 Ağustos 2019

Page numbers/Sayfa No: 1005-1025

Corresponding

Author/İletişimden Sorumlu

Yazar: dgogebakan@yahoo.com

This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication. / Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

Copyright © 2017 by

Cumhuriyet University,

Faculty of Education. All rights reserved.

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının etik değerler ve değerler eğitime yönelik görüşlerinin belirlenmesidir. Bu araştırmaya rastgele seçilen 236 kadın ve 106 erkek olmak üzere toplam 342 öğrenci katılmıştır. Araştırma tarama modele göre desenlenmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarının Etik Değerleri” anketi ve “Bilgi Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, frekans, standart sapma hesaplamalarından yararlanılmıştır. Ayrıca açık uçlu soruların değerlendirilmesinde frekans analizlerine yer verilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde; öğretmen adaylarının sırasıyla saygı, adalet, dürüstlük, güvenilirlik, vatanseverlik, çevreye duyarlılık, sorumluluk, yardımseverlik, anlayışlı olma, hoşgörü değerlerini ön plana çıkardıkları görülmüştür. Etik değerleri en çok edindikleri yerin evleri olduğu, evi sırasıyla din ve arkadaşlık ilişkilerinin takip ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, öğretmen adaylarının yarısından fazlasının etik değerlerle ilgilendikleri; eğitimde en çok uygulanması gereken etik değerlerin saygı, adalet, hoşgörü, dürüstlük, sevgi, sorumluluk, çalışkanlık, iletişim, açık fikirlilik, yaratıcılık gibi değerler olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Öğretmen adaylarının çok büyük bir oranda, öğretim programlarında etik derslere yer verilmesi gerektiğini düşündükleri; bu derslerin öğrenci merkezli olarak işlenmesi; teorik bilgilerden çok uygulamalara açık olması gerektiğini, derslerde aktif öğrenme yöntemlerinin, yaratıcı dramının, örnek olay incelemelerinin, grup tartışmalarının etkin bir şekilde kullanılması gerektiğini belirttikleri tespit edilmiştir. Son olarak, öğretmen adaylarına etik değerlerin uygulanmasının bireylere, aileye, eğitime ve topluma ne tür katkılar sağlayacağına ilişkin görüşleri araştırmacılar tarafından oluşturulan temalar altında incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etik değerler, değerler eğitimi, eğitim programı, öğretmen adayları.

Suggested APA Citation/Önerilen APA Atıf Biçimi:

Pala, A. & Gögebakan Yıldız, D. (2019). Öğretmen adaylarının etik değerlere ilişkin görüşleri: Manisa Celal Bayar Üniversitesi örneği. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 8(4), 1005-1025. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.545147>

¹Bu çalışmanın bir bölümü 2-4 Mayıs 2019 tarihinde I. Uluslararası Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Manisa/Türkiye
Asst.Prof.Dr., Manisa Celal Bayar University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Manisa/ Turkey
e-mail: aynur_pala@yahoo.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4889-7438>

³ Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Manisa/Türkiye
Assoc. Prof.Dr., Manisa Celal Bayar University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Manisa/ Turkey
e-mail: dgogebakan@yahoo.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8831-8878>

Opinions of Prospective Teachers about Ethical Values: Manisa Celal Bayar University Case

Abstract

The purpose of this study is to determine opinions of prospective teachers about ethical values and values education. Total 342 students randomly selected (236 female and 106 male) participated in this study. The research was designed according to the screening model. "Ethical Values Questionnaire" and "Personal Information Form" -developed by the researches- were used to as data collection tool. For statistical analysis, arithmetic mean, standard deviation, frequency were used. Also, frequency analysis was in the analysis of the data. In addition frequency analysis was used in the evaluation of open-ended questions. When the findings of research were examined, it was seen that the teacher candidates highlighted values of respect, fairness, honesty, trustworthiness, patriotism, caring for environment, responsibility, helpfulness, understanding, and tolerance. It is understood that houses are the place where they have the most ethical values followed by religion and friendship relations respectively. More than the half of the prospective teachers, it is seen that the most important values in education are: respect, fairness, tolerance, honesty, love, responsibility, hardworking, communication, open mindedness, and creativity. Prospective teachers believe that ethical courses should be included in education programmes to great extent; and student-centred teaching of these courses, they should be open to application rather than theoretical knowledge, active learning methods, creative drama, case studies and group discussion should be used effectively in the courses. Finally, the opinions of prospective teachers about contributions of ethical values to individual, families, education, and society were examined and interpreted under the themes created by the researches.

Keywords: Ethical values, values education, curriculum, prospective teachers.

Giriş

"Değerler eğitimi" kavramının üzerinde uzlaşılan tek bir tanımı bulunmamaktadır. Ayrıca "değerler eğitimi", "karakter eğitimi" ve "ahlak eğitimi" gibi terimlerle aynı anlamda kullanılmaktadır. Hunter (2007), eğitimde hangi değerlerin öğretilmesi ve bu değerlerin rollerinin ne olması gerektiğine karar vermenin zorluğuna dikkat çekmektedir. Kagan (2001) değerler eğitimi, "öğrencilerin şefkat, işbirliği, saygı, sorumluluk, dürüstlük, estetik, doğruluk ve erdemlilik gibi iyi karakterin gelişimi için evrensel değerlerin okullarda sistematik olarak geliştirilmesine yönelik çabalar" şeklinde tanımlamaktadır. Lickona (2004) ise; karakter eğitimi "bireyler ve toplumu geliştirmek için temel değerlere dayalı kasıtlı çabalar" şeklinde belirtmektedir. Amaç, çocukları daha sorumlu, kendi kendini disipline edebilen vatandaşlar olarak yetiştirmektir. Toplumumuzun şimdiki ve gelecekteki başarısı, insanların erdemliliği ve ahlaklı oluşuna bağlıdır. Bütün eğitim kurumlarının şefkat, vatanseverlik, cesaret, adalet, azim, saygı, sorumluluk, öz disiplin ve dürüstlük gibi yapıcı etik değerleri geliştirmesi gerekmektedir.

Değerler eğitiminin amacı, okul kültürünün ve eğitim programlarının her aşamasında öğrencileri akademik, sosyal, daha sorumlu, etik değerlere bağlı, kendi kendini disipline edebilen bireyler olarak geliştirmektir. Etik değerlere duyarlı bireylerin yetişmesi için aile, okul ve öğretmenlerin bu değerleri tanıtması ve değerlere göre davranması gerekmektedir. Martin Luther King (1947) eğitim için yalnızca zekanın yeterli olmadığına, gerçek bir eğitimin amacının zeka kadar karakteri de geliştirmenin önemine dikkat çekmektedir. Karakter eğitimi, öğrenci devamsızlıkları,

disiplin problemleri, uyuşturucu kullanımı, şiddete başvurma ve akademik başarısızlıkları gibi pek çok alanda problemlere çare olabilmektedir. Thompson (2002) T. Roosevelt'in "Bir insanı ahlaken eğitmeden, sadece zihnen eğitmek, topluma bir bela kazandırmaktır" sözüne atıf yaparak etik değerlerin öğretilmesinin önemine dikkat çekmiştir.

Alanyazına göre, etik değerlerin etkili bir şekilde öğretilmediği ve eğitime uygulanmadığını söylemek mümkündür. Bunun kanıtı olarak; haksızlıklar, savaşlar, suç, ilaç kullanımı, yolsuzluklar, illegal işler ve adaletsizliklerin dünya çapında devam etmesi gösterilebilir. Düşünceler ve davranışlar ile başarı, yardım, duyarlılık, hizmet, gönül ferahlığı, alçak gönüllülük, tolerans, dürüstlük, saygı, sorumluluk, minnettarlık, kibarlık, dostluk, cömertlik ve adalet gibi değerleri harekete geçirmek gerekmektedir. Mercader (2006)'a göre yaşamda uyumun ahengin sağlanması için ve anlamaya istekli, hevesli, çalışkan yeni kuşakların kazanılması çok önemi görülmektedir. Demokratik sosyal bir toplumun var olmasında ve sürdürülmesinde değerler eğitime yönelmesi gerekli görülmektedir. Bu bağlamda değerlerin planlı bir biçimde okullarda öğretilmesi, sağlıklı ve bilinçli bir toplum oluşturulmasına önemli bir katkı sağlar. Öğrencilerin salt akademik becerilerine odaklanmak, toplumun ve insanlığın devamı açısından tehlikeli görülmektedir. Çocuklara okullarda temel bilgi ve beceri kazandırmak ne denli önemli ve gerekli ise onların değer gelişimine katkıda bulunmak da bir o kadar önemli ve gereklidir (Kurtde, 2009).

Bir millet ancak, insanların karakterleri ölçüsünde güçlüdür. Bütün insanların bencil olduğu ve kimsenin kimseye güvenmediği bir toplum gerileyecek ve suçlar artacaktır. Eğitim sisteminde duyuşsal alanın göz ardı edilmesi, insanların sahip olduğu değerli bir potansiyelin kullanılmamasına neden olacaktır. Duygular, seçimler, mutluluklar, duygulanımlar, inançlar, tutumlar, takdir edilme duyguları, değerler, etik ve ahlak gibi öğelerden oluşan (Bacanlı,1999) duyuşsal alan hem kişisel hem de toplumsal hayat için vazgeçilmez bir boyut olduğu düşünülmektedir (Doğanay, 2006). Duyuşsal özelliklerin, bilişsel özelliklere önemli katkıları vardır. Duyuşsal boyutta sahip olunan özellikler, bireylerin bilişsel alanda gerçekleştirdikleri başarı ve performans süreçlerinde olumlu etkilere sahiptir (Paykoç, 1995).

Hoşgörülü bir sınıf ortamı oluşturmada öğretmenlerin becerileri önem taşımaktadır. Solomon ve Stone (2002)'a göre; sıcak sınıf ve okul ortamlarının özellikleri şunlardır: Öğretmenin saygılı, sıcakkanlı, kabullenici ve öğrencileri destekleyici olması, önemli sınıf kararlarında ve kural belirlemede onların fikirlerinin alınması, öğrencilerin sosyal ve duygusal zekâlarının okul başarısı üzerinde etkili olduğu gerçeğinin göz önünde tutulmasıdır. Goleman (2004) sosyal ve duyuşsal öğrenme programlarının akademik başarıyı artırdığını ve günlük hayatı kolaylaştırdığını iddia etmektedir.

Eğitim, öğrencileri hem zihinsel hem de sosyal olarak donatmalıdır. Öğrencilerin başarılı hayat sürmeleri ve iyi vatandaş olmaları için eğitilmiş bir zihne ve iyi bir karaktere sahip olmaları çok önemlidir. Bu noktada okullara çok büyük görevler düşmektedir. Toplumun bütünlüğü ve uyumu için, çocuklara evrensel değerlerin öğretilmesi bir zorunluluktur. Etkili öğretim, hem akademik hem de etik mükemmeliyeti artırmaktadır (Solomon, Watson ve Battistich, 2001).

Eğitim sistemi, değerlere dayalı kurumlardır. Öğretmenlerin değerleri öğretmesi gerektiği ya da gerekmediğinin tartışılması yanlıştır. Buradaki daha

kapsamlı soru, öğretmenlerin olumlu karakter eğitimini nasıl vermesi gerektiğidir. Yüzerce okul eğitim programlarına karakter eğitimini dâhil etmişlerdir. Son yıllarda en önde gelen üç eğitim dergisinde (Educational Leadership, Phi Delta Kappan, Journal of Teacher Education) karakter eğitimi, etik ve maneviyatın önemi vurgulanmaktadır. (Lapsley, ve Narvaez, 2006).

Mercader (2006), üniversitelerdeki eğitimcilerin programlarını hazırlarken veya konuları öğretirken genellikle etik değerleri açıklama, yorumlama veya tartışma gibi bir sorumlulukları üstlenmediklerini belirtmektedir. Colby (2002) ise, son zamanlarda, bazı üniversitelerde ekstra programlar geliştirilerek öğrencilerin etik değerleri ve davranışları üzerine daha fazla vurgu yapılmaya başlandığına dikkat çekmektedir. Öğretmen adayları yalnızca öğretimsel uygulamaların akademik başarıyı nasıl etkileyeceğine yoğunlaşmanın yerine, öğrencinin karakterini nasıl şekillendireceğini de düşünmelidir. Başarıyı artıran okul ve öğretmen uygulamaları ile öğrencinin sosyal gelişimini destekleyen uygulamalar birlikte ele alınmalıdır.

Karakter eğitimi, önce evde daha sonra okulda insanlar arası ilişkilere ilgi göstermekle başlar. Bu deneyimler yetişkin ile çocuk arasındaki karşılıklı ilişkiler için bir köprü oluşturur (Shanker ve Greenspan, 2005). Önemsenen bir çocuk, büyük ihtimalle toplum içindeki diğer insanları da önemseyecektir. Başlangıçtaki öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkilerin niteliği akademik ve sosyal çıktılar üzerinde çok fazla etki etmektedir ve daha sonraki dönemlerde de etkisi devam etmektedir.

Öğrencilerine karşı pozitif tutumlu öğretmenler, öğrencilerin akademik başarı ve etik davranışlarını artıracaklardır. Bu tip öğretmenler öğrencilerin özerklik ve aidiyet, amaç belirleme, anlayış ve güven gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir tutum benimseyeceklerdir (Fiske, 2004). Bu temel ihtiyaçları karşılanmadığında, yalnızca öğrenmeye yoğunlaştırdığında, istenmeyen davranışlar görülebilecektir. Ancak çocuklara ilgi gösterilen sınıf ortamlarının akademik başarı ve sosyal davranışlar üzerinde olumlu etkileri olduğu bilinen bir gerçektir (Zins, Weissberg, Wang ve Walberg, 2004).

Son yıllarda eğitimciler okullarda karakter eğitiminin nasıl verilmesi ile ilgili çok daha fazla ilgilenmektedirler (Hooli ve Shammari 2009). Bilim insanları yükseköğretimin sorumlulukları arasında etik değerler eğitiminin olması gerekip gerekmediği ile farklı görüşlere sahiptir. Bazıları üniversitelerin görevinin yalnızca öğrencileri mesleki açıdan eğitmek gerektiğini savunurken diğerleri, öğrenciler mezun olduktan sonra gerekli olan ahlaklı insan olmalarına yardımcı olmak üzere etik değerlerin öğretilmesinin önemine vurgu yapmaktadırlar (Sılay, 2013). Willemse, Lunenberg, ve Korthagen'e (2005) göre ise öğretmen adaylarını yetiştiren eğitimcilerin, önce kendi kişisel değerlerini belirleyip açıkladıktan sonra, öğrencilerinin kendi değerlerini oluşturma ve geliştirmelerini teşvik etmelidirler. Öğretmen adaylarının etik değerleri ile ilgili literatürde çok az sayıda bilgi ve araştırma bulunmaktadır.

Etik değerlerin öğrencilere kazandırılmasında öğretmenler kritik role sahiptir. Bu bağlamda öğretmen yetiştirme sürecinde öğretmen adaylarına bu etik değerlerin kazandırılması ve geliştirilmesi çok önemli görülmektedir. Bu konuyla ilgili çalışmaların nitelik ve nicelik yönünden artmasının ilgili alan yazına katkı sağlayacağı da düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma tarama modeline göre desenlenmiştir. Tarama modeli temele alınarak gerçekleştirilen araştırmalarda var olan durumun olduğu gibi ortaya konulması hedeflenmektedir (Karasar, 2015).

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının etik değerlere yönelik görüşlerinin belirlenmesidir. Bu çalışma ile aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adayları için en önemli etik değerler nelerdir?
2. Öğretmen adaylarının uygulamaya geçirdikleri etik değerler nelerdir?
3. Öğretmen adayları, etik değerlerin uygulanmasının bireye, aileye, eğitime ve topluma sağlayacağı yararlar ile ilişkili görüşleri nelerdir?
4. Öğretmen adayları etik değerleri nereden öğrenmiş ve geliştirmişlerdir?
5. Öğretmen adayları etik değerler ile ilgili konular ile ne ölçüde ilgilenmektedirler?
6. Öğretmen adaylarına göre eğitimde uygulanması gereken en gerekli değerler hangileridir?
7. Öğretmen adaylarının üniversite öğretim programlarında etik değerler dersi verilmesine yönelik görüşleri nelerdir?
8. Öğretmen adaylarına etik değerlerin uygulanmasının bireylere, aileye, eğitime ve topluma sağlayacağı katkılar hakkındaki görüşleri nelerdir?

Çalışmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışma, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde 2018-2019 güz döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında devam eden öğrenci sayısı 1743 tür. Anket uygulamasının yapıldığı tarihlerde çalışmaya katılmak isteyen ve rastgele seçilen 236'sı kadın ve 106'sı erkek gönüllü toplam 342 öğrenci araştırmanın örneklemi oluşturmuştur. Betimsel çalışmalarda evrenden en az %10 örneklem seçilmesi gerekmektedir (Arlı ve Nazik, 2001). Bu bakımdan çalışmanın örneklemi oluşturan 342 öğretmen adayının evreni temsil ettiği düşünülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının 136'sı 2. sınıf, 131'i üçüncü sınıf ve 75'i dördüncü sınıf öğrencisidir. Öğretmen adaylarının bölümlere göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir. Katılımcıların hayatlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri yer açısından değerlendirildiklerinde ise, 151 i (% 44.2) Büyükşehirde, 134 ü (%39.2) Küçük şehir, 50 si (%14.6) köy-mahalle ve 7 si (%2.0) diğer seçeneğini işaretlemişlerdir. Son olarak araştırmaya katılan yalnızca 22 si yurt dışında ve sadece 10 günden az zaman bulduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 1
Öğretmen Adaylarının Bölümlere Göre Dağılımı

Bölüm	N	%
Fen Bilgisi	79	23.1
Matematik Öğretmenliği	40	11.7
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	47	13.7
Sınıf Öğretmenliği	68	19.9
Sosyal Bilgiler	53	15.5
Türkçe	55	16.1
Toplam	342	100

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen “Öğretmen adaylarının etik değerleri” anketi ve “Bilgi formu” kullanılmıştır. Anketin geliştirilmesinde aşağıda verilen basamaklar izlenmiştir:

1. Madde havuzunun oluşturulması için ilk olarak alan yazın taraması yapılmıştır. Taslak madde havuzunun oluşturulmasında araştırmacılar tarafından yazılan maddelerin yanı sıra alan yazında yer alan Mercader’e (2006) ait varolan ölçme aracından yararlanılmıştır.
2. Öğretmen adaylarının etik değerler anketine ilişkin oluşturulan maddeler hakkında iki program geliştirme, iki ölçme değerlendirme uzmanından, bir psikolojik danışmandan ve bir de etik alanında çalışmaları olan bir uzmandan görüş ve önerileri alınmıştır. Uzmanların önerileri doğrultusunda anketin kapsam geçerliliğiyle ilgili bilgiler elde edilmiştir. Değerlendirmeler doğrultusunda deneme formu oluşturulmuştur.
3. “Öğretmen Adaylarının Etik Değerleri Anketi”nin deneme formu Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi’nde kayıtlı olan öğrencilerden oluşan 40 kişilik bir gruba uygulanmış ve uygulama sırasında öğrencilere anlamakta zorlandıkları maddeler olup olmadığı sorulmuştur. Öğrencilerden gelen dönütlerden hareketle gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmelerden sonra kalan maddelerden oluşan “Öğretmen Adaylarının Etik Değerleri” uygulamaya hazır bir duruma getirilmiştir. Anket, 2018 - 2019 öğretim yılının güz döneminde Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi’nde kayıtlı olan 342 öğrenciye uygulanmıştır. Ayrıca araştırmada öğrenciler ile ilgili demografik özelliklerin belirlenmesi amacıyla “Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde aritmetik ortalama, frekans, standart sapma hesaplamalarından yararlanılmıştır. Açık uçlu soruların değerlendirilmesinde frekans analizlerine yer verilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarına etik değerlerin uygulanmasının bireylere, aileye, eğitime ve topluma ne tür katkılar sağlayacağına ilişkin görüşleri listelenmiş ardından içerik analizi yapılarak araştırmacılar tarafından oluşturulan temalar altında incelenmiş ve yorumlanmıştır. Ulaşılan nitel bulguların analizinde; verilerin kodlanması, temaların oluşturulması, düzenlenmesi aşamaları takip edilmiştir. Ayrıca, ulaşılan bulguların tanımlanması ve yorumlanması amacıyla içerik

analizinden faydalanılmıştır. Son olarak, tematik çerçeveye uygun doğrudan alıntılarda betimsel analize başvurulmuştur (Yıldırım ve Şimşek 2008).

Bulgular

1. Öğretmen Adaylarının Etik Değerleri Derecelendirme ve Uygulamaya Geçirme Düzeylerine İlişkin Bulgular

Çalışmanın ilk araştırma sorusuna cevap aramak amacıyla öğretmen adaylarından 33 maddelik değerler listesini kendi kriterlerine göre en önemliden başlayarak derecelendirmeleri istenmiştir (10 En önemli, 1- En önemsiz). Sonraki soruda ise öğretmen adaylarından bu etik değerleri hayatlarında ne kadar uygulamaya geçirdikleri sorulmuştur. Bu bölümde verilebilecek en düşük puan 1, en yüksek puan 10'dur. Öğretmen adaylarının önem verdiği ve hayatlarında uygulamaya geçirdiklerini düşündükleri ilk on etik değer Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Öğretmen Adaylarının Etik Değerleri Derecelendirme ve Uygulamaya Geçirme Düzeyleri

Önem Derecesi N:342			Uygulama Düzeyi N:342		
Etik Değer	X	SS	Etik Değer	X	SS
1) Saygı	9,61	,991	1)Vatanseverlik	9,20	1,63
2) Adalet	9,51	1,23	2) Güvenirlik	8,97	1,38
3) Dürüstlük	9,49	1,21	3)Saygı	8,90	1,36
4) Güvenirlik	9,47	1,24	4)Adalet	8,78	1,57
5) Vatanseverlik	9,42	1,53	5)Yardımseverlik	8,69	1,63
6) Çevreye Duyarlılık	9,29	1,23	6)Dürüstlük	8,68	1,49
7) Sorumluluk	9,18	1,53	7)Merhamet	8,57	1,95
8) Yardımseverlik	9,15	1,59	8)Çevreye Duyarlılık	8,47	1,76
9) Anlayışlı Olma	9,13	1,44	9)Hoşgörü	8,35	1,77
10) Hoşgörü	9,09	1,57	10)Sevgi	8,28	1,91

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adaylarının önem verdiği değerlerle ve hayatlarında uygulamaya geçirdiklerini düşündükleri değerler arasında bir tutarlılık olduğu söylenebilir.

2. Etik Değerlerin Önemli Olduğu Yerlere İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarına "Etik değerlerin önemli olduğu yerler nerelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilecek en düşük puan 1 en yüksek puan 5'tir. Verilen cevaplar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Etik Değerlerin Önemli Olduğu Yerler

	N	X	SS
Aile	342	4.75	.541
Eğitim	342	4.74	.625
Toplum	342	4.67	.735
İş	342	4.65	.701

“Etik değerlerin önemli olduğu yerlerin nelerdir?” olduğu sorusuna öğretmen adayları sırasıyla aile, eğitim, toplum ve iş cevaplarını vermişlerdir. Bu sorunun ardından öğretmen adaylarına etik değerlerin uygulanmasının bireylere, aileye, eğitime ve topluma ne tür katkılar sağlayacağı sorusu yöneltilmiş, öğretmen adaylarının bu sorulara verdikleri cevaplar öncelikli olarak listelenmiş ardından bu cevaplar bazı temalar altında toplanmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 4

Etik Değerlerin Uygulanmasının Bireye Getireceği Katkılar

1.Tema: Sosyal Fayda	2.Tema: Psikolojik Fayda	3. Tema: Karakter Özellikler	4. Tema: Kişisel Gelişim
Saygınlık(f:26)	Mutlu hissederiz (f:27)	Erdemli olma (f:9)	Farklı bakış açıları gelişir (f:3)
Çevreyle iletişim güçlenir (f:20)	Özsaygı (f: 18)	Güvenilir olma (f:7)	Bireysel ve toplumsal farkındalık artar (f:3)
Topluma yararlı birey olma (f:7)	Yaşama Sevinci (f:13)	Hoşgörülü olma (f:6)	Düşünce yapısı gelişir.(f:2)
İyi vatandaş(f:6)	Özgüvenimiz artar. (f:6)	Saygılı olma (f:6)	Bireylere özgürlük ortamı sağlar (f:2)
Toplumsal kabul sağlama (f:5)	Huzurlu hissederiz (f:5)	Vicdanlı olma (f:4)	İfade becerileri artar.
Çevreye uyumlu olmamızı sağlar (f:4)	Sevgi dolu hissederiz (f:4)	Ahlaklı olma (f:3)	
Empatik ilişkiler kurulur (f:4)	Olumlu davranış ve düşünceler (f:7)	Adaletli olma (f:3)	
Statü kazanma (f:3)	Stres azalır (f:3)	Sorumluluk sahibi olma (f:3)	
Dışa dönüklük (f:2)	Kendimizden memnuniyetimiz artar (f:3)	Sabırlı olma(f:2)	
	Pozitif bakış açısı (f:2)	Dürüst olma (f:2)	
		Açık fikirli olma (f:2)	
		Vatanseverlik	
		Merhametli olma	

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının etik değerlerin uygulanmasının bireye getireceği katkıların sosyal fayda, psikolojik fayda, karakter özellikler, kişisel gelişim olmak üzere dört tema altında değerlendirilebileceği anlaşılmaktadır. Sosyal fayda, kategorisinde ilk üç cevap sırasıyla saygınlık(f:26), çevreyle iletişim güçlenir (f:20), topluma yararlı birey olma (f:7); psikolojik fayda kategorisinde ilk üç cevap mutlu hissederiz (f:27), özsaygı (f: 18), yaşama sevinci (f:13); karakter özellikler, kategorisinde verilen ilk üç cevap erdemli olma (f:9), güvenilir olma (f:7), hoşgörülü olma (f:6); kişisel gelişim kategorisinde ise farklı bakış açıları gelişir (f:3), bireysel ve toplumsal farkındalık artar (f:3), düşünce yapısı gelişir (f:2) şeklinde ifade edilmiştir. ifadelerinin öğretmen adayları tarafından belirtildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 5 e bakıldığında, öğretmen adaylarının etik değerlerin uygulanmasının aileye getireceği katkıların aile yapısı, ailede gelişen özellikler, değerler okulu olarak aile olmak üzere üç tema altında incelenebilmektedir. Aile yapısı kategorisinde huzurlu bir aile ortamı (f:38), sevgi dolu mutlu bireyler(f:26), aile bağları gelişir (f:17); ailede gelişen özellikler kategorisinde, iletişim becerileri (f:22), saygı (f:20), güven (f:12); değerler okulu olarak aile kategorisinde ise daha iyi çocuklar yetiştirilir (f:4), çocuklar psikolojik sorunlar yaşamaz (f:2), sorumluluklar öğrenilir (f:2) ifadelerinin sıklıkla söylendiği anlaşılmaktadır.

Tablo 5
Etik Değerlerin Uygulanmasının Aileye Getireceği Katkılar

1.Tema: Aile yapısı	2.Tema: Ailede Gelişen Özellikler	3. Tema: Değerler okulu olarak aile
Huzurlu bir aile ortamı (f:38)	İletişim becerileri (f:22)	Daha iyi çocuklar yetiştirilir. (f:4)
Sevgi dolu mutlu bireyler(f:26)	Saygı (f:20)	Çocuklar psikolojik sorunlar yaşamaz (f:2)
Aile bağları gelişir (f:17)	Güven (f:12)	Sorumluluklar öğrenilir. (f:2)
Aile içi problem çözme becerileri artar (f:10)	Dayanışma (f:7)	Değerlerin temelleri ailede atılır.
Birlik, beraberlik, uyum (f:7)	Hoşgörü (f:4)	Birbirine bağlı aile bireyleri yetişir.
Bireyler arası iyi ilişkiler (f:5)		Aile ortak kararlar alabilir.

Tablo 6
Etik Değerlerin Uygulanmasının Eğitime Getireceği Katkılar

1.Tema: Öğrenenlerde Gelişen Özellikler	2.Tema: Ülke Ekonomisine ve Sosyal Yaşama Katkı	3. Tema: Eğitimin Geleceği ve Yenilikçilik
Saygı (f:30)	Yaşam kalitesi artar (f:10)	Nitelikli eğitim (f:6)
Adalet (f: 27)	Gelişime katkı sağlar (f:5)	Eşitlikçi adil eğitim (f:5)
Hoşgörü (f:18)	Verimlilik artar (f:3)	Yaratıcı eğitim (f:5)
Sevgi (f:9)	Kalkınma hızlanır (f:2)	Yenilikçi eğitim (f:4)
Dürüstlük (f:8)	Büyük hedefler gerçekleşir(f:2)	Planlı ve öngörülü eğitim(f:3)
Vatanseverlik (f:7)	Herkesin hakkı gözetilir.	Topluma yararlı nesiller (f:3)
Azim Motivasyon (f:6)	Çağdaş toplum seviyesine ulaşmaya katkı sağlar.	Güvenilir bilgi (f:2)
Merhamet (f:5)		Yeni ufuklar (f:2)
Açık fikirlilik (f:5)		
Yardımseverlik (f:4)		
Empati (f:3)		
Evrensel düşünce(f:3)		
Sorumluluk (f:2)		
4. Tema: Öğrenme Ortamı ve Akademik Başarı	5. Tema: Sınıf Yönetimi ve sınıf içi ilişkiler	
Ders başarısı artar. (f:11)	Disiplin sağlanır (f:6)	
Etkili öğrenme ortamı oluşur. (f:5)	Öğretmen öğrenci ilişkileri güçlenir (f:5)	
Öğrenme kolaylaşır. (f:3)	Olumlu sınıf atmosferi oluşur (f:3)	
Ders sevilir. (f:2)	Problem davranışlar azalır (f:2)	
Okul sevilir (f:2)		
Derse katılım artar.		

Tablo 6 incelendiğinde öğretmen adaylarının etik değerlerin uygulanmasının eğitime getireceği katkılarına ilişkin görüşleri *öğrenenlerde gelişen özellikler, ülke ekonomisine ve sosyal yaşama katkı, eğitimin geleceği ve yenilikçilik, öğrenme ortamı ve akademik başarı, sınıf yönetimi ve sınıf içi ilişkiler* olmak üzere beş tema altında değerlendirilebileceği anlaşılmaktadır. *Öğrenenlerde gelişen özellikler* temasında, Saygı (f:30), Adalet (f: 27), Hoşgörü (f:18); *ülke ekonomisine ve sosyal yaşama katkı* kategorisinde yaşam kalitesi artar (f:10), gelişime katkı sağlar (f:5), verimlilik artar (f:3); *eğitimin geleceği ve yenilikçilik* kategorisinde, nitelikli eğitim (f:6), eşitlikçi adil eğitim (f:5), yaratıcı eğitim (f:5); *öğrenme ortamı ve akademik başarı* kategorisinde ders başarısı artar (f:11), etkili öğrenme ortamı oluşur (f:5), öğrenme kolaylaşır (f:3); ve son olarak *sınıf yönetimi ve sınıf içi ilişkiler* kategorisinde disiplin sağlanır (f:6), öğretmen öğrenci

ilişkileri güçlenir (f:5), olumlu sınıf atmosferi oluşur (f:3) cevapları ön plana çıkmaktadır.

Tablo 7

Etik Değerlerin Uygulanmasının Topluma Getireceği Katkıları

1.Tema: Toplumsal Uzlaşma ve Uyum	2.Tema: Vatandaş Özellikleri	3.Tema: Toplumsal Gelişim Toplumsal Sözleşme
Huzurlu bir toplum (f:31)	Sevgi saygı sahibi bireyler (f:9)	Çağdaş toplumların arasında yer alma (f:5)
Toplumsal düzen (f:16)	Erdemli bireyler (f:7)	Ekonomik ve sosyal açıdan güçlü bir toplum (f:4)
Çatışmalar azalır (f:15)	Bilgili, bilinçli bireyler (f:4)	Adalete olan güven artar (f:3)
Hoşgörü (f:8)	Etkili yurttaş (f:4)	Hak ve özgürlüklere saygı artar.(f:3)
Problem kolay çözülür (f:6)	Duyarlı bireyler (f:3)	Evensel değerlere erişim
Barış kültürü (f:6)	Yardımsaver bireyler	Katılımcı toplum.
Dayanışma (f:4)	Öngörülü bireyler	Emeğe saygı
Ahlak yapısı düzenlenir (f:4)	Vatansaver bireyler	Kültürel değerler korunur
İletişim artar(f:3)	Hak ve sorumluluklarını bilen bireyler	Çevre duyarlılığı artar.
Birlik duygusu(f:2)		Kültür düzeyi artar.
		Suç oranları azalır
		Toplumsal güven ve samimiyet

Tablo 7' de öğretmen adaylarının etik değerlerin uygulanmasının topluma getireceği katkılara ilişkin görüşleri toplumsal uzlaşma ve uyum, vatandaş özellikleri, toplumsal gelişim toplumsal sözleşme temaları altında incelenebileceği anlaşılmaktadır. Toplumsal uzlaşma ve uyum teması altında huzurlu bir toplum (f:31) oluşması, toplumsal düzen sağlanması (f:16) ve çatışmalar azalır (f:15); vatandaş özellikleri teması altında sevgi saygı sahibi bireyler (f:9), erdemli bireyler (f:7), bilgili, bilinçli bireyler (f:4) toplumsal gelişim-toplumsal sözleşme teması altında ise çağdaş toplumların arasında yer alma (f:5), ekonomik ve sosyal açıdan güçlü bir toplum (f:4), adalete olan güven artar (f:3) en sık tekrar eden cevaplar olmuştur.

3. Etik Değerlerin Edinildiği Yerlere İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmen adaylarına etik değerleri edindikleri yerler sorulmuştur. Öğretmen adaylarının edinme derecesine ilişkin verdiği yanıtlar 1 ile 10 arasında puanlanmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8

Etik Değerlerin Edinildiği Yerler

Etik Değerlerin Edinildiği Yerler	N	X	SS
Ev	342	7,72	3,06
Din	342	6,87	2,98
Arkadaş	342	6,50	2,59
İlkokul	342	6,41	2,69
Toplum	342	6,38	2,61
Lise	342	6,24	2,36
Ortaokul	342	6,11	2,42
Üniversite	342	5,97	2,56

Tablo 8'e göre öğretmen adayları etik değerleri en çok edindikleri yerin evleri olduğu başka bir deyişle en önemli yerin aile olduğunu ifade etmişlerdir. Evi sırasıyla din ve arkadaşlıkların takip ettiği ifade edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının, bireyin etik değerleri edinmesinde ilkökul dönemini de önemli buldukları anlaşılmaktadır.

4. Öğretmen Adaylarının Etik Değerlerle İlgilenme Düzeylerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmen adaylarına etik değerlerle ilgilenme durumları sorulmuştur. Ulaşılan bulgulara ilişkin frekans tablosu Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9

Etik Değerlerle İlgilenme Düzeyleri

İlgilenme Düzeyi	F	%
Hiç İlgilenmem	11	3,2
İlgilenmem	28	7,9
Kararsızım	89	25,7
İlgilenirim	140	40,6
Çok İlgilenirim	74	21,3
Toplam	342	100

Tablo 9 incelendiğinde öğretmen adaylarının yaklaşık %62 oranında etik değerlerle ilgilendiklerini geri kalanların ise kararsızlar ve ilgilenmeyenlerden oluştuğu görülmektedir.

5. Öğretmen Adaylarına Göre Eğitimde Uygulanması En Gereken Etik Değerlere İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarına yöneltilen bir diğer soru eğitimde uygulanması en gerekli değerler hangileridir? Şeklinde belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının verdiği cevapların frekans değerleri tespit edilmiştir. En çok tekrar eden değerlerden ilk on değer Tablo 10'da paylaşılmıştır.

Tablo 10 incelendiğinde ise, öğretmen adaylarının eğitimde en çok uygulanması gereken etik değerlerin saygı olduğu anlaşılmaktadır. Bu değeri adalet, hoşgörü, dürüstlük, sevgi, sorumluluk, çalışkanlık, iletişim, açık fikirlilik, yaratıcılık gibi değerlerin takip ettiği görülmektedir.

Tablo 10

Eğitimde Uygulanması Gereken Etik Değerler

Etik Değerler	F
Saygı	88
Adalet	68
Hoşgörü	65
Dürüstlük	57
Sevgi	40
Sorumluluk	35
Çalışkanlık	32
İletişim	25
Açık fikirlilik	21
Yaratıcılık	19

6. Öğretmen Adaylarının Üniversite Öğretim Programlarında Etik Değerler Dersi Verilmesine Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarına üniversite öğretim programlarında etik değerler dersi verilmesine yönelik görüşleri sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

Üniversite Öğretim Programlarında Etik Değerler Dersi Verilmesine Yönelik Görüşler

Verilmesine İlişkin Cevaplar	F	%
Evet	307	89.8
Hayır	30	8.8
Fikri Yok	5	1.5
Toplam	342	100

Tablo 11’e göre 342 öğretmen adayından 307’si yaklaşık %90’ı öğretim programlarında etik derslere yer verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Etik değerler dersi verilmeli cevabını veren öğretmen adaylarına bu ders seçmeli mi yoksa zorunlu mu olmalı sorusu da yöneltilmiştir. Verilen cevaplar Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12

Üniversite Öğretim Programlarında Etik Değerler Dersi Verilmesine Yönelik Görüşler

Verilmesine İlişkin Cevaplar	F	%
Seçmeli	137	44.6
Zorunlu	170	55.4
Toplam	307	100

Tablo 12’ye bakıldığında etik derslerin verilmesi gerektiğini düşünen 307 öğretmen adayından 137’si (%44.6) bu dersin seçmeli 170’i (%55.4) ise bu dersin seçmeli olarak öğretim programlarında yer alması gerektiğini ifade etmektedir. Öğretmen adaylarına etik değerlerin öğretilmesine ilişkin nasıl bir ders önerdikleri sorulmuştur. Ulaşılan bulgular Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13 incelendiğinde öğretmen adaylarının etik konularının öğretiminde 40 farklı ders ismi önerdikleri anlaşılmaktadır. Bu ders önerileri içinde en çok önerilen isimlerin sırasıyla Değerler eğitimi (f:12), Etik değerlerimiz (f:12), Etik değerler (f:11), Evrensel değerler (f:4), Uygulamalı etik (f:4) olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmen adayları bu derslerin uygulamalı bir ders olarak işlenmesini bu bağlamda hayvanlar için barınak yapmak, yaşlılar ve kimsesiz çocukları ziyaret etmek, onlara hikâyeler okumak, birlikte film izletmek gibi etkinlikleri içermesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları bu derslerin öğrenci merkezli olarak işlenmesi; teorik bilgilerden çok uygulamalara açık olması gerektiğini, derslerde aktif öğrenme yöntemlerinin, yaratıcı drama, örnek olay incelemelerinin, grup tartışmalarının etkin bir şekilde kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 13
Öğretmen Adaylarının Etik Ders Önerileri

1	Adalet	11	Din kültürü ve vatan sevgisi	21	Etik değerler (f:11)	31	Toplumda etik
2	Ahlak bilgileri (f:2)	12	Doğru insan doğru toplum	22	Etik değerler	32	Toplumsal kaynaşma
3	Ahlak dersi (f:3)	13	Dürüstlük ve saygı	23	Etik kurallar ve değerler	33	Toplumsal saygı
4	Ahlak ve adalet	14	Düşünme ve tartışmaya dayalı etik	24	Etkili iletişim	34	Toplumsal sorunlar
5	Ahlak ve etik değerler (f:2)	15	Eğitim ahlakı ve değerleri	25	Evrensel değerler (f:4)	35	Toplumsal ve bireysel değerler
6	Ahlak ve görgü eğitimi	16	Eğitimde ahlak	26	Felsefe	36	Toplumsal etik değerler (f:2)
7	Ahlaki ve toplumsal etik	17	Eğitimde etik	27	İnsan hakları	37	Türk etik değerleri
8	Değerler eğitimi (f:12)	18	Eğitimde etik değerler	28	İnsani dersler	38	Uygulamalı etik (f:4)
9	Değerler ve kültür	19	Etik davranış eğitimi	29	İnsanlık dersi	39	Yaratıcı düşünce
10	Değerler (f:3)	20	Etik değerlerimiz (f:12)	30	İş ahlakı (f:2)	40	Yaratıcılık ve etik

7. Etik Dersinin Neden Önemli Olduğuna İlişkin Bulgular

Son olarak öğretmen adaylarına etik eğitiminin neden önemli buldukları sorusu yöneltilmiştir. Gelen cevaplardan bazıları aşağıda paylaşılmıştır. Öğretmen adayları; Toplumunu iyileştirmek,
Etik değerlere yönelik bireysel ve toplumsal farkındalığı arttırmak,
Kurallara uyulması, eşitlik olması, kayırmaların önlenmesi,
İş ahlakı ile ilgili önemli sorunların çözümlenmesi,
Haksızlıkların önlenmesi,
Toplumda etik değerlere yönelik eksikliklerin giderilmesi,
Toplumda bu değerleri önemli kılmak,
Etik değerlerin toplum içindeki rolünü daha iyi sahiplenmek,
Çok yönlü bakış açısı ve bilinç kazandırmak,
Duyarlı başarılı bireyler yetiştirmek,
Öğrenciler akademik alanda iyi olsa dahi ahlaki boyuttaki yönlerini geliştirmek,
Toplumsal duyarlılığı artırmak,

Toplumumuzu geliştirmek için etik değerler eğitime ihtiyaç olduğunu ifade etmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın amacı, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının etik değerlere yönelik görüşlerini belirlenmesidir. Araştırmanın ilk bulgusu öğretmen adaylarının en fazla önem verdikleri etik değerlerin tespit edilmesine yöneliktir. Öğretmen adaylarından otuz üç etik değeri on üzerinden puanlamaları istenmiştir. İlk on sırada sırasıyla saygı, adalet, dürüstlük, güvenilirlik, vatanseverlik, çevreye duyarlılık, sorumluluk, yardımseverlik, anlayışlı olma, hoşgörü değerleri ön plana çıkmıştır. Ardından öğretmen adaylarına, bu otuz üç değerden uygulamaya en çok geçirdikleri değerlerin neler olduğu sorusu yöneltilmiş, sırasıyla vatanseverlik, güvenilirlik, saygı, adalet, yardımseverlik dürüstlük, merhamet, çevreye duyarlılık, hoşgörü ve sevgi cevapları alınmıştır. Mercader (2006) üniversite öğrencilerinin değerleri ile ilgili görüşlerini ortaya çıkarmak üzere yaptığı araştırmada, öğrencilerin en önemli buldukları 10 değer sırasıyla, saygı, dürüstlük, sorumluluk, bilgilik, doğruluk, adalet, azim/çalışkanlık, motivasyon, sevgi ve öz disiplin olduğu görülmektedir. Saygı, dürüstlük, sorumluluk, adalet, sevgi gibi değerlerin her iki çalışmada da ön plana çıkan değerler olduğu anlaşılmaktadır. Bir diğer çalışmaya göre ise gençlerin önemli bir bölümünde maddiyatçılık ve hedonizme yönelik değerlerin öne çıktığını tespit etmiştir. Maddiyatçılık ve hedonizme ilişkin değerler kadar çoğunlukta olmasa da, genç bireylerin büyük bir kısmında inançlı olma, yardımseverlik, dürüstlük, eşitlik, aile, mutluluk gibi değerlerin daha ön planda olduğu anlaşılmıştır (Gökçe, 1994).

Öğretmen adaylarının önem verdiği değerlerle, hayatlarında uygulamaya geçirdiklerini düşündükleri değerlere ankette verdikleri ortalamalar incelendiğinde aralarında güçlü bir tutarlılık olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle öğretmen adayları büyük oranda önem verdikleri değerleri yaşamlarında uyguladıklarını ifade etmektedirler. Öğretmen adaylarının değerlere ilişkin tercihlerinin belirlendiği bir diğer çalışma Sarı (2005) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu tercihler önem sırasına göre, siyasi, genel ahlak, dini, ekonomik, estetik, sosyal ve bilimsel değerler olarak tespit edilmiştir. Bu bakımdan her iki araştırmada ulaşılan değerler birbirleriyle benzerlik göstermektedir.

Öğretmen adayları etik değerlerin önemli olduğu yerlerin neler olduğu sorusuna sırasıyla aile, eğitim, toplum ve iş hayatlarını vermişlerdir. Ailede başlayan eğitim süreci, bireyin kişiliğinin şekillenmesinde kritik öneme sahiptir. Kişilerin değerler sistemini oluşturmaya adım attığı yaş ve yer olarak gösterileceği en doğru adres ailedir. Bu dönemde kazanılan değerler ileride iyi bir vatandaş olmanın temellerini atacaktır (Ungoed-Thomas, 1996). Bu çalışmada da görüldüğü üzere değerlerin gelişiminde en önemli yeri aile tutmaktadır. Sonraki yıllarda okulla birlikte öğretmenler, değerlerin kazandırılması ve geliştirilmesi sürecinde öne çıkmaktadırlar. Ailede edinilen değerlerin okul yaşamında sürdürülmesi çocuğun gelecek yaşamı için kritik öneme sahiptir. Nitekim anne-babalar çocuklarına okul seçerken yalnızca okulun akademik başarısına değil aynı zamanda okulun eğitime yönelik yaklaşımına, felsefesine ve değerler sistemine de dikkat etmektedirler (Halstead ve Taylor, 1996; Ungoed-Thomas, 1996).

Çalışmanın bir diğer bulgusu ise öğretmen adaylarına etik değerlerin uygulanmasının bireylere, aileye, eğitime ve topluma ne tür katkılar sağlayacağına ilişkindir. Verilen cevaplar öncelikli olarak listelenmiş adından bu cevaplar bazı temalar altında toplanmıştır. Öğretmen adaylarının etik değerlerin uygulanmasının bireye getireceği katkıların sosyal fayda, psikolojik fayda, karakter özellikler, kişisel gelişim olmak üzere dört tema altında toplanabilmektedir. Öğretmen adaylarının bu temalara yönelik en çok tekrar eden ilk üç sıradaki cevapları şu şekilde tespit edilmiştir. Sosyal fayda, kategorisinde, saygınlık, çevreyle iletişimin güçlenmesi, topluma yararlı birey olma; psikolojik fayda kategorisinde, mutlu hissetme, özsaygı, yaşama sevinci; karakter özellikler, kategorisinde, erdemli olma, güvenilir olma, hoşgörülü olma; kişisel gelişim kategorisinde ise farklı bakış açıları geliştirme, bireysel ve toplumsal farkındalığın artması, düşünce yapısının gelişmesi ifadelerinin öğretmen adayları tarafından belirtildiği anlaşılmaktadır.

Etik değerlerin uygulanmasının aileye getireceği katkılar aile yapısı, ailede gelişen özellikler, değerler okulu olarak aile olmak üzere üç tema altında incelenebilmektedir. Aile yapısı kategorisinde huzurlu bir aile ortamı, sevgi dolu mutlu bireyler, aile bağlarının gelişmesi; ailede gelişen özellikler kategorisinde, iletişim becerileri, saygı, güven; değerler okulu olarak aile kategorisinde ise daha iyi çocukların yetiştirilmesi, çocukların psikolojik sağlığının iyi olması, sorumlulukların öğrenilmesi ön plana çıkmaktadır.

Öğretmen adaylarının etik değerlerin uygulanmasının eğitime getireceği katkılara ilişkin görüşleri öğrenenlerde gelişen özellikler, ülke ekonomisine ve sosyal yaşama katkı, eğitimin geleceği ve yenilikçilik, öğrenme ortamı ve akademik başarı, sınıf yönetimi ve sınıf içi ilişkiler olmak üzere beş tema altında incelenmiştir. Öğrenenlerde gelişen özellikler temasında, saygı, adalet, hoşgörü; ülke ekonomisine ve sosyal yaşama katkı kategorisinde yaşam kalitesi, gelişime katkı, verimlilik; eğitimin geleceği ve yenilikçilik kategorisinde, nitelikli eğitim, eşitlikçi adil eğitim, yaratıcı eğitim; öğrenme ortamı ve akademik başarı kategorisinde ders başarısı, etkili öğrenme ortamı, öğrenmenin kolaylaşması; ve son olarak sınıf yönetimi ve sınıf içi ilişkiler kategorisinde disiplinin sağlanması, öğretmen öğrenci ilişkilerinin güçlenmesi, olumlu sınıf atmosferi cevapları sıklıkla ifade edilmiştir. Bu çalışmayla benzer bir biçimde Cole (2005) değerlerin uygulanmasının öğrencilerin birbirlerine duydukları saygıyı ve iletişimi arttırdığını, öğrencilere sorumluluk duygusu kazandırdığını, işbirliği becerilerinin arttığını ifade etmektedir.

Değerler eğitime yönelik çalışmalar incelendiğinde değerlerin ve öğrencilerin merkeze alındığı tüm öğretim tasarımlarında öğrenciler, öğretmenler ve öğrenme ortamları açısından olumlu değişimler olduğu gözlenmektedir. Bunlar arasında daha sakin sınıflar, mutlu, sorumluluk sahibi, kendinden emin, okuldaki ve toplumdaki yerleri konusunda daha olumlu öğrenciler yer almaktadır (Claudia, Boon, 2014). Ayrıca, ilgili alanyazına göre, öğrencilere uygulanan değerler eğitimi programlarının öğrencilerin sorumluluk, dostluk arkadaşlık, özgürlük öz saygı, çalışma, empati kurma kendin, ifade edebilme, kendine güven gibi değerler üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır (Dilmaç, 2007; Hunt, 1981; Kropp; 2006; Lamberta, 2004; Meaney, 1979; Perry ve Wilkenfeld, 2006).

Öğretmen adaylarının etik değerlerin uygulanmasının topluma getireceği katkılara ilişkin görüşleri toplumsal uzlaşma ve uyum, vatandaş özellikleri, toplumsal

gelişim toplumsal sözleşme temaları altında incelenebileceği anlaşılmaktadır. Toplumsal uzlaşa ve uyum teması altında huzurlu bir toplum oluşması, toplumsal düzen sağlanması, çatışmaların azalması; vatandaş özellikleri teması altında sevgi-saygı sahibi bireyler, erdemli bireyler, bilgili, bilinçli bireyler; toplumsal gelişim-toplumsal sözleşme teması altında ise çağdaş toplumların arasında yer alma, ekonomik ve sosyal açıdan güçlü bir toplum, adalete olan güven artması en sık tekrar eden cevaplar olmuştur. Ayrıca, öğretmen adayları etik değerleri en çok edindikleri yerin evleri olduğu, evi sırasıyla din ve arkadaşlıkların takip ettiği ifade edilmiştir. Ek olarak, öğretmen adaylarının, bireyin etik değerleri edinmesinde ilkökul dönemini de önemli buldukları anlaşılmaktadır.

Öğretmen adaylarının yarısından fazlasının etik değerlerle ilgilendikleri görülmektedir. Öğretmen adaylarının eğitimde en çok uygulanması gereken etik değerlerin saygı olduğunu ifade etmektedirler. Bu değeri adalet, hoşgörü, dürüstlük, sevgi, sorumluluk, çalışkanlık, iletişim, açık fikirlilik, yaratıcılık gibi değerler izlemektedir. Cole'nin (2005) araştırmasında "eğitimde uygulanması gereken değerler nelerdir" sorusuna öğrenciler "Öğrencilere değerler öğretilmelidir. Yalnızca şunları yapınız denilmemelidir", "Okullardakiler öğrencilere karşı daha saygılı olmaya, işbirliğine ve arkadaşlığa teşvik etmelidir", "Saygı öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkinin geliştirilmesinde çok önemlidir mutlaka öğretilmelidir" "Okullar, öğrencilere yaptıkları davranışlarından sorumlu olduklarını öğretmelidir" cevaplarını vermişlerdir.

Öğretmen adayları çok büyük bir oranda öğretim programlarında etik derslere yer verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. "Etik değerler dersi verilmeli" cevabını veren öğretmen adaylarına bu ders seçmeli mi yoksa zorunlu mu olmalı sorusu da yöneltilmiştir. Öğretmen adaylarının yarısından fazlası dersin seçmeli olması gerektiğini geri kalanları ise zorunlu olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarını yetiştiren eğitimcilerin, önce kendi kişisel değerlerini belirttikten ve açıkladıktan sonra, öğrencilerinin kendi değerlerini oluşturma ve geliştirmelerini teşvik etmeleri görevleri arasındadır (Willemsse, Lunenberg, ve Korthagen, 2005). Bilim insanları yükseköğretimin sorumlulukları arasında etik değerler eğitiminin olması gerekip gerekmediği ile ilgili farklı görüşlere sahiptir. Bazıları üniversitelerin görevinin yalnızca öğrencileri mesleki açıdan eğitmek gerektiğini savunurken diğerleri, öğrenciler mezun olduktan sonra gerekli olan ahlaklı insan olmalarına yardımcı olmak üzere etik değerlerin öğretilmesini önemine vurgu yapmaktadırlar (Sılay, 2013).

Ayrıca öğretmen adaylarına etik değerlerin öğretilmesine ilişkin nasıl bir ders önerdikleri sorulmuş kırk farklı ders ismi alınmıştır. En çok önerilen isimlerin sırasıyla değerler eğitimi, etik değerlerimiz, etik değerler, evrensel değerler, uygulamalı etik olarak tespit edilmiştir. Öğretmen adayları bu derslerin uygulamalı bir ders olarak işlenmesini bu bağlamda hayvanlar için barınak yapmak, yaşlılar ve kimsesiz çocukları ziyaret etmek, onlara hikayeler okumak, birlikte film izletmek gibi etkinlikleri içermesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları bu derslerin öğrenci merkezli olarak işlenmesi; teorik bilgilerden çok uygulamalara açık olması gerektiğini, derslerde aktif öğrenme yöntemlerinin, yaratıcı dramının, örnek olay incelemelerinin, grup tartışmalarının etkin bir şekilde kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Colby (2002) bazı üniversitelerde ekstra programlar geliştirilerek öğrencilerin etik değerleri ve davranışları üzerine daha fazla vurgu yapılmaya başlandığını ifade etmektedir. Ayrıca bu eğitimlerin geleneksel didaktik, öğretmen merkezli öğretimden uzak; öğrenciye etkili öğrenme deneyimleri sunan, gerçek yaşam koşullarına uygun, öğrenci merkezli öğrenme yaklaşımların benimsenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak diğer taraftan Fidan (2009) "Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri" konulu araştırmasında, öğretmen adaylarının çoğunluğu, değer öğretiminde en önemli noktanın değerleri yaşamak olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları, değer öğretimi yapılan derslerin yapısının bilgi temelli olduğunu, bireylerin değere yükledikleri anlamların farklı olduğunu ve bundan dolayı sorunlar yaşandığını, medyanın değerler eğitiminde okulun ve öğrenmenin etkisini azalttığını ifade etmişlerdir.

Son olarak öğretmen adaylarına etik eğitiminin neden önemli buldukları sorusu yöneltilmiştir. Öğretmen adaylarının, toplumu iyileştirmek, etik değerlere yönelik bireysel ve toplumsal farkındalığı arttırmak, kurallara uyulması, eşitlik olması, kayırmaların önlenmesi, iş ahlakı ile ilgili önemli sorunların çözülmesi, haksızlıkların önlenmesi, toplumsal duyarlılığı artırmak, öğrencilerin akademik alanda iyi olsalar dahi ahlaki boyuttaki yönlerini geliştirmek amacıyla etik eğitime önem verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Öneriler

1. Öğretmenlik programlarına değerler eğitime yönelik seçimler dersler daha yaygın olarak eklenebilir.
2. Öğretmen adaylarına öğrencilerine bu değerleri nasıl kazandıracaklarına ilişkin beceri eğitimleri verilebilir.
3. Bu araştırma bir eğitim fakültesinde eğitim gören öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilmiştir. Bundan sonraki çalışmalar farklı değişkenler üzerinden analizler yapabilmek amacıyla farklı bölgelerden farklı sayıda eğitim fakülteleri eklenerek gerçekleştirilebilir.

Kaynakça

- Arlı, M. ve Nazık, H. (2001). *Bilimsel araştırmaya giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bacanlı, H. (1999). *Duyuşsal davranış eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Colby, A. (2002). Whose values anyway?. *Journal of College and Character*, 3,5. <https://doi.org/10.2202/1940-1639.1322>
- Cole, P. (2005) . Student voice: Student views on values education. In P. Cole (Ed.), 2005 Values Education Forum Report: *Values education in perspective* (pp. 16-18). Canberra: D.E.S.T.
- Dilmaç, B. (2007). Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması. *T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* (Doktora Tezi). Konya.
- Doğanay, A. (2006). Değerler eğitimi. *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler eğitimi "yapılandırmacı" bir yaklaşım* (Ed. C. Öztürk). Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Fidan, N.K. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(2), 1-18.
- Fiske, S. (2004). *Social beings*. New York: Wiley.

- Goleman, D. (2004). Foreword. In J.E. Zins, R.P. Weissberg, M.C. Wang, and H.J. Walberg (Eds.). *Building academic success on social and emotional learning* (pp. vii-viii). New York: Teachers College Press.
- Gökçe, O. (1994). Türk gençliğin sosyal ve ahlaki değerleri. *Ata Dergisi*, 1, 25-30.
- Halstead, J.M., Taylor, M.J. (1996). *Values in Education and Education in Values*, BristolEngland: Falmer Press
- Hamre, B.K. ve Pianta, R.C. (2001). Early teacher-child relationships and the trajectory of children's school outcomes through eighth grade. *Child Development*, 72, 625-638. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00301>
- Hooli, A., and Shammari, Z. A. (2009). Teaching and learning moral values through kindergarten curriculum. *Education*, 129(3), 382. Alabama: Project Innovation.
- Hunt, B. S. (1981). *Effects of values activities on content retention and attitudes of student's in junior high social studies classes* (Unpublished doctoral thesis) Arizona State University, Arizona, USA.
- Hunter, L. (2007). *A question of values: Six ways we make the personal choices that shape our lives*, Axios Press. ISBN: 09661908-3-1.
- Kagan, S. (2001). Teaching for character and community. *Educational Leadership*, 59(2), 50-55.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- King, Jr., Martin Luther (1947). "The purpose of education" Feb. Atlanta, Ga.
- Kropp, E. H. (2006). *The effects of a cognitive-moral development program on inmates in a correctional educational environment* (Unpublished doctoral thesis). Virginia University, USA.
- Kurtdede, N. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 2(2), 1-18.
- Lamberta, G. C. (2004). *A values education Intervention through therapeutic recreation for adolescents* (Unpublished doctoral thesis). Walden University, USA.
- Lapsley, D. K., ve Narvaez, D. (2006). *Character education*. In Vol. 4 (A. Renninger and I. Siegel, volume eds.) (W. Damon and R. Lerner, Series Eds.),
- Lickona, T. (2004). *Character matters: How to help our children develop good judgment, integrity, and other essential virtues*. New York: Touchstone.
- Meaney, M. H. (1979). *A guide for implementing values education in the primary grades* (Unpublished doctoral thesis). Seattle University, Seattle.
- Mercader, V. (2006). Study of the ethical values of college students . *University of South Florida. Graduate Theses and Dissertations*.
- Paykoç, F. (1995). TED İlköğretim okullarında sosyal bilgiler öğretimi ve sorunları. F. Paykoç *Sosyal Bilgiler Eğitiminde Çağdaş Eğilimler* (s. 46-68). Ankara: TED Yayınları
- Perry, A. D., and Wilkenfeld, B. S. (2006). Using an agenda setting model to help students develop and exercise participatory skills and values. *Journal of Political Science Education*, 2, 303-312. <https://doi.org/10.1080/15512160600840798>
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: *Giresun eğitim fakültesi örneği*. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 75-90.
- Shanker, S. and Greenspan, S.I. (2005). The role of affecting language development. *Theoria*, 59, 329-343.

- Silay, N. (2013). A survey of values education and its connection with character education. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 2, 3. <https://doi.org/10.5901/ajis.2013.v2n3p131>
- Solomon, R.C. and Stone, L.D. (2002). On “positive” and “negative” emotions. *Journal for The Theory of Social Behaviour*. 32(4). <https://doi.org/10.1111/1468-5914.00196>
- Solomon, D., Watson, M., and Battistich, V. (2001). Teaching and schooling effects on moral/prosocial development. In V. Richardson (Ed.), *Handbook of Research on Teaching* (pp. 566-603). Washington, D.C.: American Educational Research Association.
- Thompson, W.G. (2002). *The effects of character education on student behaviour*. (Unpublished doctorate dissertation). East Tennessee State University, Tennessee.
- Thomas, J. (1996). *Vision, values and virtues in education and education in virtues*. Halstead and M. Taylor (Eds.), Falmer Press, London.
- Willemse, M., Lunenberg, M. and Korthagen, F. (2005). Values in education: a challenge for teacher educators. *Teaching and Teacher Education*, 21(2), 205-217. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2004.12.009>
- Zins, J. E., Weissberg, R. P., Wang, M. C., and Walberg. H. J. (Eds.). (2004). *Building academic success on social and emotional learning: What does the research say?* New York: Teachers College Press.

Summary

Introduction

The aim of values education is to develop students socially, ethically and academically and to become more responsible and self-disciplined into every aspect of the school culture and curriculum. Family, school administrators and teachers should present opportunities to model and teach values to grow up individuals sensitive to values. Based upon the research available it is possible to say that ethical values have not been effectively taught and applied to education. Proof that is evident in the injustice, wars, crime, drugs, corruption, illegal businesses, an absence of fairness and trust, as well as the lack of peace that still persists worldwide (Gadner, 1990). In order to find solutions for these problems it is necessary to put values in actions such as, helpfulness, service, success, sensitivity, kindness, generosity, humility tolerance honesty, respect responsibility, contentment, gratefulness, friendship, and fairness by means of thought and behaviour.

According to Mercader (2006), quality of life, harmony, and joy are related with ethical values, which makes it possible and easier to learn, to understand, to be more enthusiastic, to accomplish, and to succeed. For this reason it is necessary and important to contribute to increase values awareness for students as well as basic knowledge and skills (Kurtde, 2009). Teachers have very important role for teaching values. For this reason it is very important to raise awareness and improve these ethical values for candidates of teachers enrolled at Faculties of Education. It is very clear that to increase number of research in terms of quality and quantity related this topic will be benefit for literature.

The purpose of this study is to investigate prospective teachers' perceptions of ethical values enrolled at Faculty of Education of Manisa Celal Bayar University. By means of this study research questions to be answered were:

1. Which ethical values are the most important for prospective teachers?
2. What ethical values do prospective teachers apply most in their life?
3. What do prospective teachers feel are the main benefits of applying ethical
4. values to individuals, families, education, and society?
5. Where do prospective teachers acquire and develop their ethical values?
6. To what extent prospective teachers interested in themes related to ethical values?
7. What ethical values do prospective teachers consider are the most important to
8. apply in education?
9. What are the prospective teachers' views about educational institutions should offer courses on ethical values?

Method

In this study survey research design was used. Survey research is a method of collecting information by asking questions to present existing situation (Karasar, 2015). Total 342 students were randomly selected from (236 female and 106 male) participated in this study. . "Ethical Values Questionnaire" and "Personal Information Form" -developed by the researches- were used as data collection tool. Percentages, arithmetic mean, frequency and standard deviation were used for analysing data. Also content analysis method was used to analyse open ended questions.

Results

The first ten values preferred in this study were respect, respect, fairness, honesty, trustworthiness, patriotism, environmental awareness, responsibility, helpfulness, compassion and tolerance appear respectively the most important values for prospective teachers.

Next, prospective teachers rated within the selected list of 33 values, results were attained in the following priority listing: patriotism, trustworthiness, respect, fairness, helpfulness, honesty, environmental awareness, tolerance and love. These values were similar to the list of ethical values selected for the importance of values. Each participant listed in priority order three values for individuals, families, education, and society. Benefits of applying ethical values to individuals can be collected in four themes are social and psychological benefit, personal traits and personal development.

Benefits of applying values to family can be examined into three themes: family structure, traits developed in family and values school. Five benefits to education are: qualities of learners, benefits to national economy and social life, future of education and innovativeness, learning environment and academic achievement, classroom management and relationship in the classrooms. Opinions of prospective teachers about benefit for applying values for community can be examined into these themes: national consensus and harmony, qualities of citizens, social coherence and social contract. Most of prospective teachers think that ethical values courses should integrate to curriculum.

Discussion and Implications

As a result, prospective teachers think that they should emphasize values in order to improve society, increase personal and social awareness for ethical values, obey rules, prevent injustice, develop important ethical rules, and solve important business ethics problems. Schools and teachers have duties and responsibilities to teach ethical values. There are many studies supporting that values education program can be effective in the acquisition of values such as honesty, responsibility and others.

Suggestions

1. "Ethical Values" selective courses can be included to curriculum for prospective teachers.
2. It is possible to provide occupational skill training related to ethical values for prospective teachers.
3. This research was gone through with prospective teachers enrolled Faculty of Education. Next researches can be made from different areas and number of Faculty of Education for different variables in order to be able to analyse.

Authors' Biodata / Yazar Bilgileri

Aynur PALA Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü'nde Dr. Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır.

Aynur Pala works as an Assistant Professor at Manisa Celal Bayar University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences.

Derya GÖĞEBAKAN-YILDIZ Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü'nde Doç. Dr. olarak çalışmaktadır.

Derya Göğebakan-Yıldız works as an Associate Professor at Manisa Celal Bayar University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences.